

Commented [M1]: با
-1

Commented [p2R1]:

Commented [p3R1]:

Commented [p4R1]:

تأثیر خانواده قرآنی بر سلامت معنوی جامعه در عصر جهانی شدن

فاطمه طرزی فرد¹

چکیده

اولین سنگبنای جامعه سالم و پویا در تمام ابعاد زندگی از جمله ابعاد فرهنگی، سیاسی و اقتصادی، خانواده قرآنی است که بر مبنای شریعت و آداب و فرهنگ اسلامی شکل می‌گیرد. سلامت معنوی در جامعه تنها با پرداختن به تعلیم و تربیت صحیح خانواده، که مهم‌ترین و اصلی‌ترین نهاد در جامعه اسلامی است، محقق می‌شود. قرآن کریم و روایات اسلامی، از لحاظ روش‌های تربیتی، بهترین و کامل‌ترین الگوها را برای تربیت خانواده‌های معنوی ارائه می‌دهند. آموزه‌های اهل بیت (علیهم‌السلام) بر اساس اراده خداوند متعال و بر مبنای آیات الهی شکل گرفته و لذا شیوه تربیتی ایشان بهترین روش در تربیت فرزندان به شمار می‌آید. از این رو، بیشترین حرکتهای اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی از خانواده آغاز شده و در جامعه نمایان می‌شود. در این پژوهش، از روش تحلیلی-توصیفی برای گردآوری مطالب استفاده شده است و سعی شده تا ویژگی‌های خانواده قرآنی و تأثیر آن‌ها بر سلامت معنوی و تأثیر معنوی بودن آن‌ها در عصر جهانی شدن مورد بررسی قرار گیرد. مباحثی چون عوامل پیدایش فرهنگ و تمدن اسلامی، انسان و ازدواج، والاترین هدف ازدواج، اخلاق اقتصادی، کسب ثروت از راه ممدوح، آزادی معنوی، آینده مردم و هدف زندگی آنان، و اخلاق حاکمان و مردم در ایجاد وحدت و تواضع و مسئولیت‌پذیری بیان می‌شود. نتیجه‌گیری این پژوهش نشان می‌دهد که اصالت خانواده در تربیت دینی فرزندان و رشد و تعالی جامعه نقش بسزایی دارد. عدم توجه به تربیت صحیح فرزندان از سوی والدین، عواقب زیانبار و مخربی را نه تنها در خانواده بلکه در محیط جامعه به وجود می‌آورد و از همه مهم‌تر، موجب نارضایتی خداوند متعال خواهد شد.

کلیدواژه: خانواده قرآنی، سلامت معنوی، تعلیم و تربیت، عصر جهانی شدن، شریعت اسلامی.

¹ طلبه سطح ۲، مرکز تخصصی حوزه علمیه خواهران حضرت فاطمه زهرا (س) ایلام،
rwhrwhy075@gmail. Com

The Impact of the Quranic Family on the Spiritual Health of Society in the Age of Globalization

Fatima Tarzifard

rwhrwhy75@gmail.Com

Abstract

The first cornerstone of a healthy and dynamic society in all aspects of life, including cultural, political, and economic aspects, is the Quranic family, which is formed based on Islamic law, customs, and culture. Spiritual health in society can only be achieved by addressing the proper education and upbringing of the family, which is the most important and fundamental institution in Islamic society. The Holy Quran and Islamic traditions offer the best and most complete models for raising spiritual families in terms of educational methods. The teachings of the Ahl al-Bayt (peace be upon them) were formed based on the will of God Almighty and on the basis of divine verses, and therefore their educational method is considered the best method for raising children. Therefore, most socio-cultural, economic and political movements begin in the family and are reflected in society. In this study, a descriptive analytical method has been used to collect materials and an attempt has been made to examine the characteristics of the Quranic family and their impact on spiritual health and the impact of their spirituality in the era of globalization. Topics such as the factors of the emergence of Islamic culture and civilization of man and marriage, the highest goal of marriage, economic ethics, acquiring wealth through praiseworthy means, spiritual freedom, the future of people and the purpose of their lives, and the ethics of rulers and people in creating unity, humility and responsibility are expressed. The conclusion of this study shows that the authenticity of the family plays a significant role in the religious education of children and the growth and advancement of society. Lack of attention to the proper education of children by parents creates harmful and destructive consequences not only in the family but also in the community environment, and most importantly, it will cause the displeasure of God Almighty.

Keywords: Quranic family, spiritual health, education, era of globalization, Islamic Sharia.

مقدمه

سلامت معنوی از دیدگاه اسلام به معنای ارتباط و اتصال معنوی انسان با خالق است و این ارتباط، زمینه‌ساز آرامش قلبی می‌شود که انسان را از اضطراب‌ها و دل‌نگرانی‌ها رها کرده و به امنیت روانی می‌رساند. در قرآن و روایات ائمه اطهار (علیهم‌السلام)، این مفهوم با عباراتی چون «سکینه» و «اطمینان قلبی» بیان گردیده است. اهمیت و ضرورت مطالعه این موضوع نشان می‌دهد که بدون سلامت معنوی، دیگر ابعاد زیستی، شناختی و اجتماعی نمی‌توانند عملکرد خوبی داشته باشند.

تعریف سلامت معنوی طبق سازمان بهداشت جهانی به عنوان یک حالت دینامیک از تأمین رفاه کامل جسمی، روانی، اجتماعی و معنوی، نه تنها به معنای نبود بیماری و نقص عضو، بلکه شامل جنبه‌های روانی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی نیز است. در قرن اخیر، مجامع علمی به بعد معنوی سلامت توجه بیشتری کرده‌اند. اگرچه علوم پزشکی پیش از این به این بعد توجه داشته‌اند، اما در پی رنسانس علمی در اروپا و رشد سریع علوم در بخش‌های مادی، جدایی علم از دین و معنویت در این بستر تاریخی مغفول مانده بود. در سال‌های اخیر، نهضت استخراج و طبقه‌بندی علمی جنبه‌های معنوی سلامت با توجه به بستر مهبای آن در متون اسلامی و دیگر منابع آغاز شده است که منجر به انتشار اولین نسخه دانشنامه سلامت معنوی و تأثیر آن بر اجتماع در سال ۱۳۹۷ شد.

اولین شرط داشتن جامعه‌ای سالم و پویا، سلامت و پایداری خانواده است. بنابراین، پرداختن به این بنای مقدس و بنیادین جامعه و حمایت و هدایت آن به جایگاه واقعی و متعالی خود، ضروری است. غفلت از این امر موجب دور شدن بشر از حیات حقیقی و سقوط به ورطه هلاکت و ضلالت خواهد شد. بیشتر حرکتهای اجتماعی، سیاسی و فرهنگی از خانواده آغاز شده و در جامعه موج‌آفرینی می‌کنند.

با مراجعه به منابع و کتابخانه‌های عمومی، وبسایت‌ها و دیتابیس‌هایی چون SID، هیچ گونه مقاله یا پایان‌نامه‌ای تحت عنوان کامل این موضوع یافت نشد. اما برخی مقالات و کتاب‌های مشابه وجود دارند که به ذکر چند نمونه از آنها اکتفا می‌شود:

-حسینی (۱۳۸۶) در کتاب "روابط سالم در خانواده" به مهم‌ترین مسائل مربوط به راهکارهای برقراری روابط سالم و سازنده در خانواده پرداخته است.

-انصاریان (۱۳۷۶) در کتاب "نظام خانواده در اسلام" به آیین ازدواج در نظام هستی و تقوای الهی و اهداف والای ازدواج پرداخته است.

-شفیعی مازندرانی (۱۳۸۸) در مجموعه "اقتصاد در خانواده" به بررسی مهم‌ترین راه‌های پیشگیری از تکاثر و احتکار و راه‌های مبارزه با ثروت‌اندوزی پرداخته است.

-سیدباقری (۱۳۹۹) در کتاب "آزادی سیاسی از منظر قرآن کریم" به چیستی آزادی سیاسی و ضوابط آن پرداخته است. با توجه به اینکه دین مبین اسلام از دیرباز به معنوی بودن خانواده در عصر جهانی شدن و تأثیر آن بر سلامت معنوی جامعه تأکید داشته است، وجه تمایز این مقاله با کتب و پژوهش‌های موجود در این است که در نوشتار حاضر به بررسی مهم‌ترین راه‌های آثار خانواده قرآنی بر سلامت معنوی جامعه پرداخته می‌شود. برای رسیدن به سلامت معنوی و حفظ آن در جامعه، که اساس آن خانواده قرآنی است، باید به دستورات مقدس دین اسلام و قرآن عمل شود تا ثمره آن تقرب به درگاه خداوند متعال باشد. اما در منابع استفاده شده در این مقاله، نتیجه‌گیری کلی به‌طور کامل انجام نگرفته است.

از این رو از جمله مهم‌ترین پرسش‌هایی که پژوهش حاضر به دنبال آن است عبارتند از:

- 1- تأثیر فرهنگی خانواده قرآنی بر سلامت معنوی جامعه در عصر جهانی شدن.
- 2- تأثیر اقتصادی خانواده قرآنی بر سلامت معنوی جامعه در عصر جهانی شدن.
- 3- تأثیر سیاسی خانواده قرآنی بر سلامت معنوی جامعه در عصر جهانی شدن.

1. مفهوم شناسی:

1.1. فرهنگ:

در ایران، واژه «فرهنگ» در زبان فارسی نیز دستخوش دگرگونی‌های فراوانی بوده است. با این حال، برخلاف غرب، این اصطلاح در زبان فارسی بیشتر با معنویات ارتباط دارد تا مادیات. بنابراین، فرهنگ به معنای بالا کشیدن و اعتلا بخشیدن است و همچنین به معنای ادب نیز به کار می‌رود. تعریف اصطلاحی فرهنگ در ایران: فرهنگ عبارت است از زندگی عقلانی و وجه معنوی تمدن که به آن فرهنگ گفته می‌شود. پدیده‌های معنوی، پدیده‌هایی هستند که نیازهای غیرحیاتی انسان را برآورده می‌کنند. به عنوان مثال،

لباس پوشیدن یک نیاز مادی است، اما نوع و رنگ لباس جزو پدیده‌های معنوی به شمار می‌آید. فرهنگ، هویت‌دهنده انسان در حوزه زندگی اجتماعی است و به عنوان فرآورده‌ای عالی از ذهن و فرایندی پیچیده و پیشرفته از تفکر آدمی تحت تأثیر علل و عوامل درونی و بیرونی، در تمامی کارکردها و مظاهر مادی و معنوی حیات او جلوه‌گر می‌شود. فرهنگ کلیات تافته و به هم پیوسته‌ای از باورها، فضایل، ارزشها، آرمانها، دانشها، هنرها، آداب، فنون و عادات‌های جامعه را شامل می‌شود و مشخص‌کننده ساخت و تحول کیفیت زندگی هر ملتی است (کاشفی، ۱۳۵۷، صص ۲۷-۲۹).

1. 2. تعریف اقتصاد:

اقتصاد در زبان به معنای: 1- میانه‌روی در هر فعالیت 2- رعایت اعتدال در درآمد و هزینه 3- میانه‌روی در مخارج 4- به طور مجازی صرفه‌جویی است. از نظر علمی، اقتصاد یکی از شاخه‌های علوم اجتماعی محسوب می‌شود که به بررسی کیفیت فعالیت‌های مرتبط با درآمد و هزینه و همچنین چگونگی روابط مالی میان افراد جامعه می‌پردازد. این علم اصول و قوانینی را که بر این امور حاکم است، بررسی کرده و به روش‌هایی که با توجه به شرایط زمان و مکان اتخاذ می‌شود می‌پردازد. هدف از این بررسی، فراهم آوردن شرایطی است که موجب سعادت، پیشرفت جامعه و رفاه و آسایش افراد آن گردد (معین، 1386، ج 1، ص 291).

۱. ۳. سلامت معنوی:

سلامت به معنای بی‌گزند بودن، بی‌عیب شدن، رهایی یافتن، امنیت و خلاص شدن از بیماری است (معین، 1386، ص 1346). از سوی دیگر، معنوی به دو معنا است: 1- مربوط به مفهوم، باطنی و حقیقی 2- فردی که در عالم معنا سیر می‌کند، عارف (معین، 1384، ج 4، ص 2893).

بنابراین، سلامت معنوی به ترکیبی از دو واژه سلامت و معنوی اشاره دارد، به معنای سالم و بی‌عیب بودن از جنبه باطنی که همان حقیقت وجود انسان است و شامل همه صفات عالی انسانی می‌شود. در این حالت، انسان به معنوی بودن دست می‌یابد و به اوج روحانیت و قله رفیع انسانیت و بندگی خداوند نائل می‌گردد.

اخلاق الهی پرورش یافته‌اند. در واقع، جامعه‌ای پایدار خواهد ماند که سعادت دنیا و آخرت را از اساس در نظر داشته باشد؛ در غیر این صورت، به سوی زوال و نابودی سوق خواهد یافت و از خیر دنیا و آخرت محروم خواهد شد. بنابراین، می‌توان گفت که مسئله امنیت فردی و اجتماعی، مساوی بودن همه انسان‌ها در برابر قانون دین اسلام و تعلیم و آموزش‌های دینی، از مهم‌ترین وظایف دولت و نظام جمهوری اسلامی است. سیاست و تربیت لازم و ملزوم یکدیگرند و نوع تربیت در یک جامعه، تعیین‌کننده نوع سیاست آن جامعه است. هر حکومتی ناچار است که نوعی تربیت و سیاست داشته باشد. به طوری که اگر بخواهیم از کم و کیف یک حکومت آگاه شویم، باید به قوانین تربیتی آن حکومت توجه کنیم.

اسلام نیز که به وجود آورنده حکومت است، از این قانون مستثنی نیست و آنچه زمینه‌ساز حکومت اسلامی می‌باشد، تربیت صحیح است و حکومت ما به نوبه خود حافظ و گسترش‌دهنده آن است. عمل پیامبران الهی (علیهم السلام) گواه این حقیقت است. پیامبر اسلام (صلی الله و علیه و آله وسلم) پس از تربیت افرادی معتقد در جامعه مکه و ایجاد زمینه برای حکومت اسلامی، موفق به تشکیل حکومت اسلامی در مدینه شد و در پرتو همین حکومت، قوانین تربیتی اسلام و هدایت توحیدی، سراسر جزیره العرب آن روز را فراگرفت. اگرچه گرفتاری‌ها و رحلت آن حضرت موجب شد تا همه مردم به گونه‌ای که خواست آن حضرت بود، تربیت نشوند، اما تربیت اسلامی در جهت تهذیب نفس و رشد تقوا و ورع بوده و همین نوع تربیت پایه‌گذار حکومت و سیاست اسلامی قرار گرفته است (امین زاده، همان، ص 257).

نتیجه‌گیری

خانواده سالم، معنوی و تعلیم‌یافته از منابع دین مقدس اسلام، عاملی مؤثر در ایجاد جامعه‌ای سالم و پیشرفته در همه ابعاد زندگی انسان می‌باشد. به همین دلیل، خداوند متعال در قرآن کریم برای تمام دوره‌ها و ابعاد اجتماعی، سیاسی و فرهنگی در زندگی انسان آموزه‌های تربیتی خاصی ارائه کرده است.

بی‌شک، ویژگی‌های معنوی خانواده از زمانی که انسان گام بر روی زمین گذاشته است، آغاز شده است، زیرا خداوند متعال از زمانی که حضرت آدم علیه السلام را آفرید و او را در بهشت ساکن ساخت، مسائل تربیتی و معنوی را با اوامر و نواهی به او آموخت.

در این مقاله که برای گردآوری مطالب آن از روش تحلیلی - توصیفی استفاده شده است، سعی شده است تا ویژگی‌های خانواده قرآنی که دارای سلامت معنوی هستند و تأثیر معنوی بودن آن‌ها در عصر جهانی شدن در تمام عرصه‌های دینی و زندگی، از جمله عرصه فرهنگی، اقتصادی و سیاسی خود را نشان دهد، بیان گردد.

عوامل پیدایش فرهنگ و تمدن اسلامی، تأثیر نعمت‌های معنوی از جمله عقل، قرآن، نبوت، امامت و عالم ربانی، و مجموعه آثاری که از این منابع به صورت یک سلسله مسائل اعتقادی، عملی و اخلاقی ظهور می‌یابد، عفت و پاکدامنی در تربیت دینی فرزندان نقش بسزایی دارند و موجب رشد و تعالی جامعه می‌شوند. عدم توجه به اصول تربیتی فرزندان از سوی والدین، آثار زیانبار آن نه تنها به خانواده، بلکه به محیط جامعه را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

آزادی معنوی یکی از ویژگی‌های اصول سیاست است و در نگرش قرآن و دین، آزادی امری است در سرشت و فطرت انسان که خداوند متعال قبل از ورود او به عرصه سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی در نهاد او قرار داده است و او را آزاد و رها از هرگونه بندگی دیگران ساخته است. در اسلام، سیاست بخشی از دین و ضامن اجرای آن در جامعه است.

فرهنگ‌سازی پیامبران در ابعاد مختلف، از جمله بعد اقتصادی، مقدمه‌ای در راستای تحقق شناخت خداوند متعال و نزدیک شدن به او و برقراری عدل و قسط در جامعه می‌باشد. از این رو، تربیت صحیح فرزندان بر مبنای آیات و روایات اسلامی و معنوی شدن آن‌ها و انتقال این تربیت به تمام ابعاد زندگی، از جمله بعد سیاسی، فرهنگی و اقتصادی جامعه، موجب پیشرفت و تعالی جامعه شده و از همه مهم‌تر، موجب خوشنودی خدای متعال خواهد بود.

أثر الأسرة القرآنية على الصحة الروحية للمجتمع في عصر
العولمة
فاطمة ترزيورد
rwhrwhy75@gmail. Com
خلاصة

إن حجر الزاوية الأول لمجتمع سليم وديناميكي في جميع جوانب الحياة، الثقافية والسياسية والاقتصادية، هو الأسرة القرآنية، التي تتشكل على أساس الشريعة الإسلامية والعادات والتقاليد. ولا تتحقق الصحة الروحية في المجتمع إلا بالتربية والتنشئة السليمة للأسرة، التي تُعد المؤسسة الأهم والأساسي في المجتمع الإسلامي. ويقدم القرآن الكريم والأحاديث النبوية أفضل وأكمل النماذج لتربية الأسر الروحية من حيث الأساليب التربوية. وقد تشكلت تعاليم أهل البيت (عليهم السلام) بناءً على مشيئة الله تعالى وعلى أساس الآيات الإلهية، ولذلك يُعد أسلوبهم التربوي أفضل منهج لتربية الأبناء. ولذلك، فإن معظم الحركات الاجتماعية والثقافية والاقتصادية والسياسية تبدأ في الأسرة وتنعكس في المجتمع. وقد استُخدم في هذه الدراسة منهج وصفي تحليلي لجمع المواد، وحاولت دراسة خصائص الأسرة القرآنية وأثرها على الصحة الروحية وتأثير روحانيتها في عصر العولمة. يتناول البحث مواضيع مثل عوامل نشأة الثقافة الإسلامية وحضارة الإنسان والزواج، والغاية الأسمى للزواج، والأخلاق الاقتصادية، وكسب الرزق بالطرق الحميدة، والحرية الروحية، ومستقبل الناس وغاية حياتهم، وأخلاق الحكام والشعب في بناء الوحدة والتواضع والمسؤولية. وتُظهر خلاصة هذه الدراسة أن لأخلاق الأسرة دوراً هاماً في التربية الدينية للأبناء ونمو المجتمع وتقدمه. إن إهمال الوالدين للتربية السليمة للأبناء يؤدي إلى عواقب وخيمة ومدمرة، ليس فقط على الأسرة، بل على البيئة المجتمعية، والأهم من ذلك، أنه يُسبب سخط الله تعالى.

الكلمات المفتاحية: الأسرة القرآنية، الصحة الروحية، التربية، عصر العولمة، الشريعة الإسلامية.

منابع

*قرآن کریم

1. اسحاقی، حسین، نقش فرهنگ در مقاوم سازی اقتصاد، چاپ اول، مرکز نشر هاجر وابسته به حوزه های علمیه خواهران، 1393.
2. امین زاده، محمدرضا، فرهنگ تعلیم و تربیت اسلامی، تهران، موسسه در راه حق، 1376.
3. انصاریان، حسین، اندیشه در اسلام، قم، دار العرفان، 1384.
4. _____، نظام خانواده در اسلام، چاپ نهم، قم، ام ابیها (س)، 1380.
5. بهجت پور، عبدالکریم، روش فرهنگ سازی پاک دامن در قرآن، چاپ اول، مرکز نشر هاجر زمستان، 1398.
6. حسینی هرنیدی، سیدمحمد حسین، سید نژاد، میرصادق، کتاب شناسی جهاد اقتصادی، قم، مرکز پژوهش های صدا و سیما، 1390.
7. حق شناس، حمیدرضا، اخلاق اجتماعی در صحیفه سجادیه، ناشر: دفتر عقل، چاپ ذلال کوثر، چاپ اول، 1388.
8. دانشمند، مهدی، تربیت خانواده و سبک زندگی اسلامی، ج 1، بیجا، بی نا، 1400.
9. رضوی، ابوالفضل، شهر سیاست و اقتصاد در عهد ایلخانیان، چاپ سوم، امیر کبیر، 1398.

10. سخنان حضرت علی از نهج البلاغه، مترجم: فاضل، جواد، با اهتمام حسن السادات، تهران، سازمان تبلیغات اسلامی، حوزه هنری، 1375.
11. سلیمانی، امرالله، سیمای مخبّتین در قرآن و روایات، قم، زائر، 1385.
12. سید باقری، سید کاظم، آزادی سیاسی از منظر قرآن کریم، چاپ اول، سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، 1399.
13. شفیعی مازندرانی، محمد، اقتصاد خانواده، اخلاق معیشتی در قرآن و سنت، چاپ اول، مسجد جمکران، 1388.
14. فرامرزی حسن و فرامرزی عبدالرحمن، مقالات سیاسی، چاپ اول، دستان، 1387.
15. قریشی، باقر شریف، نظام خانواده در اسلام، مترجم: لطیف راشدی، چاپ دوم، سازمان تبلیغات اسلامی، 1377.
16. کاشفی، محمد رضا، تاریخ فرهنگ و تمدن اسلامی، چاپ هفتم، مرکز بین المللی و نشر المصطفی (ص)، 1396.
17. کلینی، محمد بن یعقوب، اصول کافی، ج6، تهران، دارالکتب الاسلامیه، 1363.
18. محدّثی، جواد، تربیت دینی فرزندان، مشهد، انتشارات قدس رضوی، 1391.
19. معین، محمد، فرهنگ فارسی، نوبت چاپ دهم، تهران، 1386.
20. موسوی، ماندانا، سرمه سعادت، منشور اصطلاحات اقتصادی انبیا (ع)، چاپ دوم، مرکز نشر هاجر وابسته به مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران، 1394.
21. نحوی، سیف الله، نقش خانواده در پیشگیری از انحرافات، چاپ اول، نورالسجاد، 1388.
22. نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد، آداب المتعلّمین، محقق، حسینی جلالی، سید محمدرضا، چاپ اول، شیراز، کتابخانه مدرسه علمیه امام عصر (عج)، 1416.